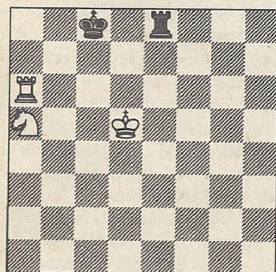

KORTSJNOJ EN COMPUTER-EINDSPELEN

Sommige grootmeesters zijn goed op de hoogte met de ontwikkelingen binnen de computerschaakwereld. Het is natuurlijk hun vak om bij te houden wat er op schaakgebied verschijnt, maar aanvankelijk was in deze beroepsopvatting geen plaats voor computerresultaten ingeruimd. Dat is de laatste tijd drastisch veranderd.

Een van de grootmeesters die al drie keer met database-resultaten in een praktische partij in aanraking is geweest is de vroegere vice-wereldkampioen Victor Kortsjnoi. In zijn kandidatenmatch tegen Hübner speelde hij destijds het eindspel Koning + Toren + Paard tegen Koning + Toren door tot het remise-einde toe. En gelijk had hij! Er zijn namelijk stellingen die bij optimaal spel van beide zijden toch tot winst gevoerd kunnen worden. Voor één stelling (afgezien van rotaties en spiegelingen) bedraagt het aantal zetten *zelfs* 33. Het merendeel van de posities is evenwel remise, zodat het eindspel als remise beschouwd moet worden. Hieronder volgt een winstvariant in 33 zetten; tussen haakjes vermelden we de andere optimale zetten (database-resultaat van Ken Thompson, 9 september 1984).

Wit aan zet
Winst in 33 zetten

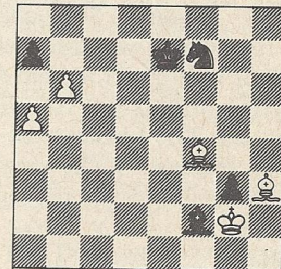
■ JAAP VAN DEN HERIK

1. Ta8+ Kd7 2. Ta7+ Kc8 3. Kd6 Td8+ 4. Kc6 Kb8 5. Tb7+ Ka8 6. Th7 Tc8+ 7. Kb6 Tb8+ 8. Kc5 Tg8 9. Th4 Tb8 10. Pc6 Tb2 (b1) 11. Th7 Tc2+(a2) 12. Kd6 Td2+ 13. Kc7 Th2 14. Td7 Td2 15. Pd4 Tb2 16. Kc6(Td5) Tb7 17. Td5 Tb4 18. Pb5 Tc4+ 19. Kb6 Kb8 20. Te5(f5, g5, h5) Tc1 21. Te8+ Tc8 22. Te1 Tc2 23. Pd4 Tb2+ 24. Kc6 Ka8 25. Tf1(g1, h1) Tb4 26. Pb5 Tc4+ 27. Kb6 Kb8 28. Pd6 Tb4+ 29. Kc6 Ka8 30. Tf8+ Tb8 31. Pc8 Tb3(b1, b2, b7) 32. Pb6+ Ka7 33. Ta8, mat.

In zijn kandidatenmatch met Kasparov in Londen speelde Kortsjnoi (met toren) het eindspel Koning + Dame tegen Koning + Toren rustig een aantal zetten door, terwijl de theorie toch voorschrijft dat het gewonnen is voor de damepartij. Dit is inderdaad waar, maar computerresultaten hadden uitgewezen dat het vanuit de meest ongunstige stelling 31 zetten kan duren voordat de toren valt. Bovendien bleek er een speciale verdediging te zijn waarbij de toren lange tijd stand houdt op de zesde rij (en niet dichtbij de eigen koning, zoals de theorie aanbeveelt). In 1977 gelukte het grootmeester Walter Browne aanvankelijk niet om dit eindspel binnen de 50 zetten van het database-programma te winnen. Na studie wist hij het in precies 50 zetten te doen. Hiervan was Kortsjnoi op de hoogte.

Onbekend was hij echter met het database-resultaat dat twee lopers tegen een paard gewonnen is (zie SN 1984, No. 2, P. 62), anders had hij tegen Popovic in Se-

rajewo nooit naar dit eindspel afgewikkeld. Vanuit de diagramstelling volgde er

Stelling na 68. b6

68. ..., Lxb6 69. abx6 axb6 70. Kxg3 Pd6 71. Kf3 Pe8 72. Ke4 Pg7 73. Ke5 Kf7 74. Lf1 b5 75. Lxb5 Kg6 76. Le2 Ph5 77. Ld3+ Kf7 78. Lg5 Pg7 79. Lc1 Ph5 80. Lb2 Pg7 81. Kf4 Pe6+ 82. Kf5 Pg7+ 83. Kg4 Pe8 84. Lc2 Pg7 85. Kg5 Pe6+ 86. Kh6 Ke7 87. Kg6 Kd6 88. Kf6 Pc5 89. Lh7 Pb7 90. Le4 Kc7 91. Ke7 Pa5 92. Le5+ Kb6 93. Kd7 Ke5 94. Lc3 Pb3 95. Lh7 Kc4 96. Lg7 Pd4 97. Kd6 Pb5+ 98. Ke5 Kb4 99. Ke4 Kc4 100. Lg8+ Kc5 101. Lf8+ Kc6 102. Ke5 Pa7 103. Lb3 Kc7 104. Ld6+ Kb6 105. Kd5 Pc6, remise.

In de toernooizaal was Timman een van de weinigen (de enige?!) die wist dat het eindspel gewonnen was. Toch konden Timman en Lobron destijds geen sluitende winstweg vinden. Na 30 zetten zag Popovic dus van verdere pogingen af; ten onrechte. Met de kennis die hij nu heeft zal Kortsjnoi wel nooit meer afwikkelen naar zo'n eindspel als het niet nodig is.

Schakend Nederland - mei 1986

Prof. dr. H.J. van den Herik: Kortsjnoj en computereindspelen